

Анатолій Мацюк,

аспірант Інституту законодавства
Верховної Ради України

УДК 342.1:342.34:342.57

Проблеми співвідношення понять влади, демократії, народовладдя та самоврядування

Проблеми влади в історії людства завжди були і є найбільш гострими і важливішими у його життєдіяльності.

Питання влади, пошук її ефективності, оптимальної форми та організації, відносяться до так званих вічних питань [1, с. 179].

Людське суспільство пройшло становлення, розвиток і формування влади від її племінної, родової, первісно-общинної, феодальної та кріпосницької, до сучасних її видів і форм.

Ґрунтуючись на звичаях, традиціях, силі чи авторитеті, влада, мала, хоча і не завжди правовий, але публічний характер.

У сучасних наукових джерелах, присвячених проблемам влади, а таких за останній час появилось чимало праць з теорії держави і права, конституціоналізму, що, безумовно, є позитивним для правової науки, натомість нерідко конструктивний аналіз сучасних проблем народовладдя, зводиться до з'ясування певної терміно-

логії, зокрема, щодо понять влади, демократії та народовладдя. Натомість, це, своєю чергою, також спонукає до уточнення вказаних понять в аспекті розв'язання поставленої проблеми в сучасних умовах.

Зокрема, чи варто досліджувати різницю понять «народовладдя» і «влада народу» або ж таких понять, як: «правління», «управління», «керування» та «володарювання» тощо. Чи дають такі дослідження певний позитивний результат для правової науки та правозастосування.

Почати дослідження поставленої проблеми щодо демократії та народовладдя безперечно слід із прояснення поняття, змісту такого феномена, як влада, в його правовому аспекті. Натомість, як правове явище, вона не може не мати певного соціального, політичного і морального змісту.

Не випадково в демократичних країнах державна влада, як правило, ґрунтується не на авторитеті сили,

а на силі авторитету, на повазі до закону, до самої влади, оскільки вона належно забезпечує права і свободи громадян.

Зважаючи на велике значення феномена влади, її вдосконалення та на значне різноманіття думок щодо її поняття і змісту [2, с. 17, 46; с. 12–25]; [3, с. 34–35], варто висловити щодо цього деякі власні думки.

У контексті цього дослідження термін «влада» вживається в його публічному змісті, елементом якого є підкорення загальноприйнятим суспільним правилам і вимогам, а отже, які мають державний характер, на відміну, до прикладу, таких понять, як «влада фізична», «влада корпоративна», «влада моральна» тощо.

Нас цікавить влада як соціальне явище, як засіб підтримання суспільної стабільності, як регулятор поведінки людей. Іншими словами, як певна система підкорення, яка передбачає його свідоме, але, водночас, забезпечене певним примусом. Тому, представляє інтерес співвідношення права і влади. З одного боку, влада має важелі, які ґрунтуються на праві, з іншого, – сама має підкорятися праву. У цьому співвідношенні, як зазначає С. С. Алексєєв, право домінує над владою [4, с. 113]. Однак лише у своїй органічній єдності вони є знаряддям правопорядку в суспільстві.

Якщо запитати будь-якого громадянина, що таке влада, відповідь буде, як правило, однакова, асоційована чи то з президентом держави, урядом, парламентом, із прокурором, суддею, податківцем, міліціонером. На жаль, в абсолютній більшості, поваги чи любові до своєї влади люди не виявляють.

Отже, визначати поняття влади поза її конкретними носіями, справа безперспективна і не конструктивна.

З цього приводу варто навести як приклад таке поняття влади: «влада – це авторитетна сила, вольові відносини між людьми, в яких ті, хто

має владу, визначають програми поведінки підвладних осіб» [3, с. 34–35]. Що дає для науки і практики подібне визначення влади? Мало того, що влада визначається як сама влада, вона визначається ще і як авторитетна сила. Таке визначення більш підходить до сили і влади кримінальних авторитетів. Однак і таке визначення також має право на існування. Натомість, воно справедливе, якщо мова йде про так звані тоталітарні, авторитарні режими та їх різновидності у формі диктаторських, фашистських та попросту олігархічно-кримінальних режимів.

Що стосується, зокрема, славнозвісного тоталітарного режиму, то сучасний погляд на його поняття, як на політичний режим, в якому влада функціонує на ґрунті зрощування однієї партії з державним механізмом на основі державної власності, вже не відповідає сучасним реаліям. Як засвідчує практика сьогодення, тоталітарно-автократичні режими зростають і функціонують не стільки на державній власності, скільки на олігархічно-приватній власності і відповідній політико-кримінальній владі. Навряд чи потрібно називати приклади таких режимів та території СНГ, яких чимало.

Однак попри все, теоретичне визначення влади в її практичному призначенні, потрібно хоча би з огляду на необхідність відрізнити різні типи і види в саме її публічно-правовому аспекті.

Зрештою, представляється, що влада в її публічно-правовому аспекті і реальному обличчі – це певна сила в руках структур, наділених правом, і на основі права приймати і проводити в життя рішення на користь суспільства й окремих громадян (правова влада), або ж наділених правом, але на основі безправ'я, порушення законів діяти на користь корпоративних та особистих інтересів (неправова влада). В останньому випадку влада ґрунтується на її зрощенні з політикою та бізнесом,

іншими словами – це влада кланово-олігархічна з кримінальним відтінком.

Певна ж сила у відповідних руках представляє собою політичну, державно-адміністративну, правоохоронну, судову та фінансову спроможність забезпечувати або ж суспільні інтереси, або ж корпоративно-особисті.

Майже в усіх літературних джерелах, в яких містяться визначення влади, зачіпаються багато її аспектів, окрім, як правило, таких її важливих елементів, як примус та відповідальність. Адже, як відомо, будь-яка влада для її належного здійснення потребує її забезпечення у вигляді певного примусу, певних спонукальних механізмів як примусових, так і заохочувальних.

Щодо відповідальності, то йдеться про відповідальність, передусім, влади перед суспільством і його членами. Стосовно громадян, то вони відповідальні перед владою лише в аспекті дотримання законів, які йдуть від влади, джерелом якої є народ. Влада без відповідальності перед людьми не є правовою, тим більше, якщо вона ґрунтується на авторитеті сили, а не силі авторитету, традиціях та звичаях. У статті 3 Конституції України записано, що «держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». Це – конституційна регламентація відповідальності влади перед людьми.

Отже, досліджуючи загальні проблеми влади, і, звісно, на підставі теоретичних поглядів на це, потрібно оцінювати її здійснення з огляду на конкретну ситуацію в суспільстві, в першу чергу, з позиції дотримання прав і свобод громадян, забезпечення їх фізичного, матеріального та духовного благополуччя, в тому числі і відповідальності влади перед суспільством.

Наведе вище загальне поняття влади дає чітку можливість відрізнити владу, яка слугує суспільству, його

громадянам, від влади, яка турбується за себе та за тих, від кого вона залежить. Йдеться, насамперед, про діяльність конкретної державної влади та її носіїв у конкретній політико-правовій ситуації. Натомість, про суть і призначення влади, мову слід вести після уясування більш загальнокардинальних понять таких, як демократія, народовладдя, які у свою чергу, допомагають відрізнити владу правову від неправової.

Як засвідчує історичний досвід, поняття демократії, народовладдя були і є, і, безперечно, будуть основоположними та визначаючими для життєдіяльності суспільства та його громадян. Проблема демократії та народовладдя присвячені численні наукові праці. Більшість із них присвячена термінологічній полеміці навколо суті і змісту вказаних понять, на кшталт того, чи тотожні поняття демократії та народовладдя, або ж народовладдя і влада народу тощо. Не завжди ця дискусія є конструктивною, особливо з практичної точки зору здійснення влади.

Натомість, оминати зовсім і термінологічну полеміку в цій проблемі також неможливо, зважаючи на її важливість у плані вдосконалення формування та організації влади в Україні.

Ідея народовладдя є ключовою в історії людства, завдяки здійсненню якої воно досягло сучасного рівня розвитку громадянського суспільства. Завдяки ідеям народовладдя публічна влада поступово набула його елементів та рис.

У численних літературних джерелах міститься велике різноманіття думок щодо поняття народовладдя, як право народу на владу, і як народний суверенітет, та як належність влади народу, як демократія тощо [5, с. 19]; [6, с. 66]; [7, с. 277]; [8].

Нам видається надмірним ускладнювати надзвичайно важливу проблему через понятійно-термінологічну

полеміку, оскільки світова політико-правова наука протягом багатьох століть усебічно та ґрунтовно розкрила поняття народовладдя і демократії. Головне не у понятійних уточненнях, а в дослідженні реального втілення в життя народовладдя і демократії, дотримання їх принципів, вимог.

Щодо поняття терміна народовладдя, то вбачається, що він є чітким і однозначним. Або ж як народна влада, або ж як влада народу.

Це ж стосується і поняття терміна «демократія», який складається, як відомо, із двох давньогрецьких слів – демос (народ) і кратос (влада). Знову ж таки виходить не що інше, як народовладдя. Виникає питання: чи не є у цьому зв'язку якогось ототожнювання вказаних понять. Чи їх протиставлення? На нашу думку, нічого такого подібного не відбувається. Просто ці наче різні терміни розкривають сутність одного поняття – влади народу, народної влади або ж суверенітету народу.

Демократія характеризує певний політичний лад, форму державного правління, в основі яких лежить народовладдя, як джерело влади.

Тому, не зовсім доречно вживати зазначені терміни в одному контексті, що часто трапляється в наукових працях з цих проблем. До прикладу, логічним будуть такі терміни, як демократична держава, демократичний лад чи устрій, демократична форма правління тощо. Водночас викликає сумнів уживання таких термінів, як «демократія – основа народовладдя», або ж навпаки «народовладдя – основа демократії» [9, с. 24]; [10, с. 277]. До речі, термін «народовладдя» в закордонних наукових джерелах практично не вживається, його замінює термін демократія, як синонім цього поняття.

Зрештою, термін народовладдя доречніше вживати в розумінні джерела влади, його установчої функції. Термін демократія відноситься до

характеристики держави, її форми та устрою, а також суспільного ладу. Слід визнати, що усталеним у правовій науці став термін «демократична влада», який з часом набув відносно самостійного значення поряд із терміном «демократична держава». Зокрема, у статті 1 Конституції України вона (Україна) визначається як демократична, соціальна, правова держава. Отже, Україна, як держава, характеризується з різних сторін в різних аспектах – демократичного в розумінні форми державного правління, соціального і правового в аспекті громадянського суспільства. Втім, демократична держава не може не бути соціальною і правовою, і навпаки, соціальна і правова держава не може не бути демократичною. Натомість, у даному випадку не ототожнюються демократичний, соціальний і правовий аспекти, вони передбачають один одного, органічно пов'язані та характеризують державу, яка ґрунтується на народовладді.

При цьому слід звернути увагу ще на один аспект народовладдя в аспекті його співвідношення із державною владою і місцевим самоврядуванням. За статтею 5 Конституції України народ є єдиним джерелом влади, яку здійснює безпосередньо через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Логічним є стверджувати, що народ самоврядується не лише на місцевому рівні, а й у цілому на державному рівні, формуючи найвищі державні органи влади і через них здійснюючи народовладдя, а по суті самоврядування, будучи єдиним джерелом влади.

Таким чином самоврядування народу, яке є основою та змістом народовладдя, здійснюється як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Тому, на наш погляд, поділ влади, яка йде від народу, на державну і самоврядну, є суто умовним, оскільки й місцеве самоврядування, начебто не будучи державною владою, все ж

таки має державний характер як органічний елемент держави і форми державного правління, який ґрунтується на принципах народовладдя.

Цей органічний зв'язок народовладдя із владою в особі державної влади і самоврядування, як знаряддя здійснення влади народу обумовлює демократичний характер державної влади. Саме в цьому сенсі цілком логічний термін «народовладдя» чи «демократія» – основа державної влади. У такому контексті відсутні елементи тавтології.

Необхідно також зазначити, що термін «демократія», наче відірвавшись від свого рідного етимологічного змісту, сьогодні вживається у різних словосполученнях, контекстах та поняттях. До прикладу, демократизація, демократичні погляди, демократичні вибори, демократичний процес, демократичний спосіб формування влади, демократичний спосіб прийняття рішень, демократичний шлях розвитку, демократичні партії тощо. Чи є правильним подібна експлуатація цього терміна, головним змістом якого є народовладдя? На нашу думку, незважаючи на певну, в окремих випадках, нелогічність використання даного терміна, на що вже зверталася увага, в цілому слід визнати його вживання виправданим, оскільки за цим завжди свідомо чи підсвідомо стоять ідеї та принципи народовладдя.

Одним із основних засобів здійснення народовладдя безперечно є законодавча діяльність, оскільки суспільство, в тому числі і держава, живуть і діють на підставі законів, що приймає законодавчий орган, сформований народом. Але це зовсім не означає, що народовладдя здійснюється лише парламентом, його чинить також і виконавча і судова влада, на що звертається увага в літературі [3, с. 56], і що відповідає статті 5 Конституції України, за якою народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної

влади та органи місцевого самоврядування.

З огляду на це, вбачається необхідним і доцільним розширити законодавчі можливості народу через інститути законодавчої ініціативи. Йдеться про надання права законодавчої ініціативи громадам на рівні міських та обласних рад. Така можливість передбачена, зокрема, в Конституціях Італії та Росії на рівні відповідно областей та суб'єктів федерації. Якщо народ – це сукупність громад, то є логічним таке право їм надати, оскільки, хто, як не громада, краще знає реальні потреби суспільства. Відповідний проект закону мав би обговорюватися і прийматися відповідною Радою і подаватися до Верховної Ради України.

Розглядаючи проблеми народовладдя, не можна залишити поза увагою один із найважливіших його аспектів, що стосується його носіїв.

Якщо розглядати народовладдя як джерело влади, як його установчу функцію, то його головним і єдиним є народ у цілому, як суб'єкт конституційного права. Аналізувати поняття «народ» і чим воно відрізняється від поняття «населення» не варто, оскільки щодо цього в літературі висловлено чимало думок [2, с. 109–188].

Доречно сказати, що Український народ, як суб'єкт народовладдя – це громадяни України всіх національностей, які набули право голосу. Звісно, що в соціально-демографічному смислі поняття народу значно ширше.

Отже, що стосується здійснення народовладдя в опосередкованій формі, то його суб'єктами є органи державної влади і органи місцевого самоврядування, як його породження і знаряддя, і безумовно, громадяни, реалізуючи своє право обирати органи влади. Тому, не можна погодитись з тим, що колективними суб'єктами безпосереднього народовладдя є територіальні громади поряд в цілому з народом [2, с. 127], оскільки

будь-яка територіальна громада здійснює свою владу не безпосередньо, а через відповідні органи місцевого самоврядування. Натомість, місцеве самоврядування є важливим елементом народовладдя, як найбільш наближене до громадян, їх потреб та інтересів. Однак проблема полягає в тому, наскільки реальне самоврядування на місцях. На жаль, в Україні місцеве самоврядування при наявності обласних і районних державних адміністрацій здійснюється дуже в обмежених рамках. Що ж стосується міста Києва – столиці України, то воно по суті відсутнє. Столиця має безправного міського голову, міську державну адміністрацію, яка перебрала на себе всю повноту влади та в придачу ще і десять районних адміністрацій.

Втілення ідей народовладдя та демократії в державотворенні різних країн відбувалося поступово протягом багатьох століть. На цьому шляху були і громадянські війни, і революції. Ці загальнолюдські ідеї продовжують втілюватися і в сучасному періоді. Адже важко сьогодні назвати хоча б одну державу, в якій ідеї і принципи народовладдя були б реалізовані в повному обсязі. Навіть у найбільш розвинутих демократичних країнах є чимало проблем у цьому аспекті, що потребують розв'язання. Є чимало країн, які щойно стали на шлях демократичного розвитку. Серед них і Україна.

Двадцять років незалежності недостатній строк, щоби вважати себе демократичною, і тим більше, країною, в якій повністю втілені принципи народовладдя. Як уже зазначалося, у статті 1 Конституції України стверджується, що вона є демократичною, соціальною, правовою державою, тобто це констатується як досягнутий факт. Але чи є це насправді так.

Зокрема, щодо демократичності.

Головним у цій проблемі те, що народ є єдиними джерелом влади.

Саме народ через вибори уповноважений Конституцією формувати органи державної влади. Тому постає питання: чи є в Україні вибори до парламенту та місцевих представницьких органів чесними і прозорими? Відповідь одна – навряд чи. Не кажучи вже про низьку якість виборчого закону та те, що ні для кого не є секретом як проводяться вибори на практиці, це і фальсифікації, і підкупи, і викривлення результатів виборів тощо.

Отже, чи є народ України єдиним джерелом влади? Якщо подивитися правді в очі та об'єктивно оцінити нинішні реалії життя суспільства, то виявляється безперечним фактом, що джерелом влади стали певні олігархічні клани, зосередивши у своїх руках основні фінансові ресурси. Це – по-перше. По-друге, основними суб'єктами виборчого процесу стали політичні партії, що обмежило конституційні права громадян бути обраними і безпосередньо обирати конкретних депутатів.

Тепер щодо України як соціальної держави.

Абсолютно жодного аргументу на користь цього немає. В нашій країні наявні самі низькі в Європі зарплати та пенсії, високі ціни на предмети першої необхідності, мільйони громадян на заробітках в інших країнах, жахливий стан у сфері охорони здоров'я, десятки, а то і більше тисяч важкохворих громадян, особливо дітей не в змозі оплатити дорогі операції, сотні населених пунктів не газифіковані, суцільне бездоріжжя тощо.

Такий стан речей у соціальній сфері в Україні, незважаючи на те, що з 1996 року діє пряма норма Конституції України стосовно того, що «кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло» (стаття 47 Конституції України).

І нарешті, чи є Україна правовою державою?

Знову ж таки, відповідь не може бути позитивною. Про це свідчить, насамперед, стан із захистом прав і свобод громадян, неймовірна корупція в органах влади, особливо в судах, прокуратурі, міліції. З цього приводу Україна зайняла ганебне місце у світі. Все це змушує громадян звертатися зі скаргами до Європейського суду з прав людини, які, як правило, ним задовольняються.

Зважаючи на те, що Конституція є головним нормативно-правовим актом у країні, на основі якого, як зазначено в Декларації про державний суверенітет України, реалізується повновладдя народу України (до речі, таке положення в чинній Конституції відсутнє), варто висловити деякі думки та пропозиції в контексті цього дослідження у плані конституційної реформи.

Почати слід з того, що в Декларації міститься розділ 2 під назвою «Народовладдя», який у чинній Конституції України, на жаль, відсутній, наявні лише дві декларативні статті 38 та 39 щодо права громадян обирати та бути обраними. Слід звернути увагу на те, що в проекті Конституції від 26 жовтня 1993 року, що пройшов всенародне обговорення, містився розділ 4 «Пряме народовладдя», який за своїм гарантійним змістом значно переважає зазначені дві статті Конституції України. При певному доопрацюванні такий розділ став би необхідною, а, головне, органічною частиною Основного Закону держави, яка сподує народовладдя.

Сьогодні ніхто не заперечує, що державна влада є єдиною, оскільки єдиним її джерелом є народ. Розподіл державної влади зовсім не суперечить цьому положенню. Незважаючи на це в Конституції України всім гілкам влади, а також Президенту і Прокуратурі присвячені окремі розділи, заклавши тим самим потенційне протистояння на конституційному рівні.

Знову ж таки, доречно нагадати вже згадуваний проект Конституції України від 26 жовтня 1993 року, в якому містився розділ 4 «Державна влада», який органічно об'єднував такі підрозділи, як: загальні положення, законодавча влада, виконавча та судова влади.

Отже, пропонується повернутися саме до цієї структури розташування конституційних положень щодо державної влади. Що стосується розділів 7 «Прокуратури та 8 «Правосуддя», то ці розділи з огляду на поняття «правосуддя» в його більш широкому значенні, що відповідає його справжньому змісту, слід об'єднати в одному розділі «Правосуддя», включивши до нього і адвокатуру.

Якщо державна влада є породженням і знаряддям єдиного свого джерела – народу, то вона має діяти в органічній єдності на благо народу, відповідати принципам саме народовладдя, а не як самостійна сила, яка протистоїть своєму джерелу. На жаль, як засвідчує практика реалізації народовладдя в Україні, державна влада дуже часто забуваючи, що вона має бути вдячною тим, хто її сформував, грубо і цинічно порушує права і свободи громадян.

І, нарешті, про громадянське суспільство, як найважливіша соціальна основа народовладдя. Під час обговорення проекту Конституції, який був узятий за основу, без належної аргументації за пропозицією окремих членів Конституційної комісії розділ присвячений цьому інституту, був вилучений.

Не дивно, що відсутність конституційної регламентації засад громадянського суспільства, на що вже зверталася увага, негативно відбилосся на його становленні в Україні і в цілому на розвиткові демократії.

Ведучи мову про громадянське суспільство, не слід забувати, що його основою є слово громада, яка, у свою чергу, походить від слова громадянин.

Отже, якщо мова заходить про демократичну владу, то, зрештою, складається такий логічний ланцюжок – народовладдя (демократія), самоврядування, громадяни, громада, громадянське суспільство.

Все викладене вище свідчить, що перед Українською державою і суспільством стоять великі проблеми і

завдання зі втілення в життя ідей та принципів народовладдя, які слід розв'язувати послідовно і системно. Особливо це стосується вдосконалення діючих та пошуку нових ефективних механізмів формування та організації влади, практичного її здійснення, механізмів відповідальності влади перед суспільством і окремими громадянами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Селіванов В. М. Право і влада суверенної України: методологічні аспекти : [монографія] / В. М. Селіванов. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – 724 с.
2. *Влада в Україні: шляхи до ефективності* / ред. рада : О. Д. Святоцький (голова) [та ін.]. – К. : Журн. «Право України»: Ін Юре, 2010. – 688 с. // Мірошніченко Ю. Р. Конституційно-правове забезпечення народовладдя в Україні : [монографія] / Ю. Р. Мірошніченко. – К. : Фенікс, 2012. – 359 с.
3. *Загальна теорія держави і права* : [навч. посіб.] / А. М. Колодій [та ін.] ; ред. В. В. Копейчиков / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 317 с.
4. Алексеев С. С. Восхождение к праву. Поиски и решения / С. С. Алексеев. – М. : НОРМА, 2001. – 752 с.
5. Тодика О. Ю. Народовладдя на трансформаційному етапі розвитку держави і суспільства : [монографія] / за ред. О. В. Петришина, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України. – Х. : Право, 2007. – 480 с.
6. Опришко І. Пряме народовладдя. Чи є прямим до нього шлях? / І. Опришко, О. Коваленко // Віче. – 2000. – № 7. – С. 49–55.
7. *Юридична енциклопедія*: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 2002. – Т. 4: Н–П. – 720 с.
8. Шляхтун П. П. Конституційне право: словник термінів : [довідк. вид.] / П. П. Шляхтун. – К. : Либідь, 2005. – 568 с.
9. Шипілов Л. М. Народовладдя як основа демократичної держави : [монографія] / Л. М. Шипілов. – Харків : Видавництво «ФІНН», 2009. – 216 с.
10. Шляхтун П. П. Конституційне право України : [підруч.] / П. П. Шляхтун. – К. : Освіта України, КНТ, 2008. – 592 с.

Мацюк А. А. Проблеми співвідношення понять влади, демократії, народовладдя та самоврядування

У статті досліджується співвідношення таких понять, як: демократія, влада, народовладдя, самоврядування, розкривається сутність зазначених понять у взаємозв'язку із правовою державою, організацією державної влади.

Ключові слова: влада, демократія, самоврядування, український народ, самоврядування.

Мацюк А. А. Проблемы соотношения понятий власти, демократии, народовластия и самоуправления

В статье исследуется соотношение таких понятий, как: демократия, власть, народовластие, самоуправление, раскрывается сущность указанных понятий

во взаимосвязи с правовым государством, организацией государственной власти.

Ключевые слова: власть, демократия, самоуправление, украинский народ, самоуправление.

Matsyuk A. Problems of correlation of power, democracy, the power of democracy and governance

The article examines the value of concepts such as democracy, the power of democracy, the essence of these concepts in relation to the legal state of government.

Key words: power, democracy, self-government, the Ukrainian people, the power of democracy.